

Міністерство освіти і науки України  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка  
Навчально-науковий інститут філології  
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКАЛДУ ГУМОРУ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ  
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

**Кваліфікаційна робота**

На здобуття ОС «бакалавр»  
студентки IV курсу  
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»  
спеціальності 035 «Філологія»  
спеціалізації 035.01 «Українська  
мова і література», ОПП «Українська  
і англійська мови: переклад  
та редагування»

**Лізи Русланівни УШИЦЬКОЇ**

**Науковий керівник:**

д-р фіол. наук, проф. кафедри  
української  
мови та прикладної лінгвістики  
**Юрій МОСЕНКІС**

**«Допущено до захисту»**

Протокол засідання кафедри  
української мови та прикладної лінгвістики

**№ 16 від 5 червня 2026 року**

завідувач кафедри

к.фіол.н., доцент **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ – 2026

|                                                                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП.....                                                                                                                   | 4  |
| РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМОРУ ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ                                                             |    |
| 1.1. Поняття гумору та його основні функції.....                                                                             | 8  |
| 1.1.1. Визначення гумору в мовознавстві.....                                                                                 | 9  |
| 1.1.2. Особливості англомовного гумору.....                                                                                  | 11 |
| 1.2. Іронія, сарказм та каламбур.....                                                                                        | 13 |
| 1.2.1 Мовна гра в англомовних текстах.....                                                                                   | 15 |
| 1.2.2.Теоретичні аспекти перекладу гумору.....                                                                               | 17 |
| 1.3. Труднощі перекладу гумористичних текстів.....                                                                           | 20 |
| 1.3.1. Перекладацькі трансформації при передачі гумору.....                                                                  | 22 |
| РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ                                                           |    |
| 2.1. Лексичні труднощі перекладу гумору.....                                                                                 | 24 |
| 2.1.1. Переклад каламбурів та гри слів.....                                                                                  | 25 |
| 2.1.2. Переклад сленгу, ідіом та фразеологізмів.....                                                                         | 27 |
| 2.2. Культурні аспекти перекладу гумору.....                                                                                 | 29 |
| 2.2.1. Передача культурних реалій.....                                                                                       | 31 |
| 2.2.2. Адаптація гумору до українського середовища.....                                                                      | 33 |
| 2.3. Основні стратегії перекладу гумору.....                                                                                 | 34 |
| РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ГУМОРУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СЕРІАЛІВ FRIENDS ТА THE BIG BANG THEORY |    |
| 3.1. Загальна характеристика мовного матеріалу серіалів Friends та The Big Bang Theory.....                                  | 37 |

|                                                                                                         |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.2. Мовні засоби створення ситуативного гумору у серіалі Friends.....                                  | 39 |
| 3.3. Передача сарказму, іронії та розмовної лексики у серіалі Friends.....                              | 41 |
| 3.4. Мовні засоби інтелектуального гумору у серіалі The Big Bang Theory.....                            | 43 |
| 3.5. Особливості перекладу культурних алюзій, реалій та термінології у серіалі The Big Bang Theory..... | 45 |
| 3.6. Порівняльний аналіз перекладацьких стратегій на основі мовних прикладів із двох серіалів.....      | 47 |
| ВИСНОВКИ .....                                                                                          | 49 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....                                                                        | 51 |

## ВСТУП

На сучасному етапі міжкультурної комунікації особливо актуальними стають питання, пов'язані з перекладом літературних та медійних текстів, у яких гумор відіграє значну роль. Активний розвиток міжнародних культурних зв'язків, поширення англомовного контенту та зростаюча популярність стрімінгових платформ, соціальних мереж і цифрових медіа сприяють швидкому проникненню англомовного гумору в український інформаційний простір.

У ХХІ столітті англійська мова є однією з провідних мов міжнародного спілкування, що зумовлює її значний вплив на інші мови та культури. Саме тому проблема перекладу гумору з англійської на українську є надзвичайно актуальною в сучасній перекладознавчій науці. Гумор - це складне, багатошарове явище, що поєднує лінгвістичні, культурні, соціальні та психологічні аспекти. Він виконує важливі комунікативні функції, допомагає налагодити емоційний контакт між людьми, створює позитивний емоційний ефект та відображає особливості національної культури. Водночас гумор є одним із найскладніших елементів для перекладу, оскільки значна частина жартів базується на мовній грі, каламбурах, подвійних значеннях слів, культурних алюзіях, сленгу, іронії та сарказмі. У процесі перекладу такі елементи часто втрачають свій комічний ефект або потребують адаптації відповідно до культурних особливостей цільової аудиторії.

Особливо актуальною проблема перекладу гумору є у сфері аудіовізуального перекладу. Сучасні англомовні фільми, серіали, телешоу та інтернет-контент містять значну кількість гумористичних елементів, які потребують адекватного відтворення українською мовою. Якість перекладу гумору безпосередньо впливає на сприйняття тексту чи аудіовізуального

продукту українською аудиторією, а також на збереження авторського задуму. Перекладач у таких випадках повинен не лише точно передати зміст оригіналу, а й зберегти емоційний та комічний ефект тексту.

У сучасному перекладознавстві проблема перекладу гумору посідає важливе місце. Дослідженням цієї теми займалися як українські, так і зарубіжні науковці, серед яких Ю. Карачун, О.Сачук, Т.П. Ньюмарк, Д. Делабастіта та інші. У своїх працях вони аналізували природу гумору, способи його створення та основні труднощі, що виникають під час перекладу гумористичних текстів. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема адекватного перекладу гумору залишається актуальною, оскільки сучасна мова постійно розвивається, а нові форми гумору виникають під впливом цифрової культури, соціальних мереж та медіапростору.

**Актуальність** даного дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу проблем перекладу гумору в англомовних текстах українською мовою, зокрема особливостей передачі каламбурів, гри слів, сленгу, іронії, сарказму та культурних реалій. Вивчення цього питання дозволяє глибше зрозуміти механізми міжмовної та міжкультурної взаємодії, а також визначити найбільш ефективні перекладацькі стратегії для збереження комічного ефекту. Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до аналізу перекладу гумору в сучасних англомовних текстах та дослідженні способів адаптації у гумористичних елементів в українському перекладі.

**Метою** дипломної роботи є з'ясувати проблеми перекладу гумору в англомовних текстах українською мовою, аналіз основних труднощів передачі комічного ефекту та визначення найбільш ефективних способів і стратегій перекладу гумористичних елементів.

**Об'єктом** дослідження є гумористичні елементи в англомовних серіалах.

**Предметом** дослідження є особливості та проблеми перекладу гумору з англійської мови українською, а також перекладацькі стратегії відтворення комічного ефекту.

**Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:**

1. Визначити поняття гумору у сучасному мовознавстві та перекладознавстві, розглянути основні підходи до його трактування та функції у комунікації.
2. Дослідити особливості англомовного гумору, зокрема іронії, сарказму, каламбурів та мовної гри.
3. Проаналізувати основні труднощі перекладу гумористичних текстів з англійської мови українською.
4. Дослідити перекладацькі трансформації та стратегії, які використовуються для передачі гумору.
5. Здійснити аналіз перекладу каламбурів, гри слів, сленгу, ідіом та культурних реалій в англомовних текстах.
6. Проаналізувати особливості перекладу гумору на прикладі англомовних серіалів.
7. Визначити найбільш ефективні способи відтворення гумору в українському перекладі та їхній вплив на збереження комічного ефекту.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у курсах теорії та практики перекладу, стилістики, лексикології та перекладознавства. Крім того, результати роботи можуть бути корисними для перекладачів аудіовізуального контенту. Таким чином, дослідження охоплює як мовні особливості гумору, так і функціонально-комунікативні аспекти його перекладу. Особлива увага приділяється проблемам передачі комічного ефекту в українському перекладі та аналізу способів адаптації гумору відповідно до культурних особливостей української аудиторії.

**Матеріалом дослідження** є англомовні серіали. До аналізу залучено такі популярні англомовні серіали, як “Friends” та “The Big Bang Theory”, які характеризуються активним використанням ситуативного гумору, каламбурів, іронії, сарказму та сленгу. Вибір саме цих джерел зумовлений їхньою популярністю, значною кількістю гумористичних елементів та широким використанням сучасної розмовної англійської мови.

# РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМОРУ ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

## 1.1. Поняття гумору та його основні функції

Гумор є одним із найскладніших і найцікавіших явищ людської комунікації. Він супроводжує суспільство протягом усього розвитку культури та виконує важливу роль у міжособистісному спілкуванні. Гумор присутній у художній літературі, кіно, публіцистиці, соціальних мережах, масмедіа та повсякденному мовленні. Його головною особливістю є здатність викликати сміх, створювати позитивний емоційний ефект та передавати певне ставлення до ситуації або явища. [8, с. 35]

У сучасному мовознавстві гумор розглядається як багаторівневе явище, що поєднує мовні, психологічні, культурні та соціальні аспекти. [3, с.6]

Гумористичний ефект може створюватися за допомогою різних мовних засобів: гри слів, каламбурів, іронії, сарказму, перебільшення, стилістичних контрастів та інших прийомів. Саме тому гумор є об'єктом дослідження не лише лінгвістики, а й психології, культурології, літературознавства та перекладознавства. [ 8, с.36]

Гумор виконує низку важливих функцій у комунікації. Однією з основних є розважальна функція, оскільки гумор спрямований на створення позитивних емоцій та зняття психологічної напруги. Крім того, гумор виконує соціальну функцію, допомагаючи встановлювати контакт між співрозмовником та створювати дружню атмосферу спілкування. Важливою також критична функція гумору, адже за допомогою жартів іронії чи сатири можна висловлювати ставлення до певних суспільних явищ або людської поведінки. [8, с.37]

У сучасному суспільстві гумор став важливим елементом медіапростору. Комедійні фільми, серіали, шоу та інтернет-контент значною мірою впливають на формування мовних тенденцій і культурних

норм. У зв'язку з цим проблема адекватного переладугумору набуває особливого значення, оскільки неправильна передача комічного ефекту може призвести до втрати змісту або нерозуміння тексту цільовою аудиторією.

### **1.1.1. Визначення гумору в мовознавстві**

Поняття гумору є одним із найбільш складних та багатогранних у сучасному мовознавстві. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, універсального визначення гумору не існує, оскільки це явище поєднує в собі мовні, психологічні, культурні та соціальні аспекти. У широкому розумінні гумор можна визначити як здатність людини сприймати, створювати та передавати комічне через мовлення, поведінку або певні ситуації. [3, с. 6,8, с. 35]

У лінгвістиці гумор розглядається як особливий тип комунікації, який спрямований на створення комічного ефекту та викликання сміху або позитивних емоцій. Дослідники наголошують, що гумористичний ефект виникає тоді, коли відбувається порушення очікувань адресата. Теоретичне осмислення механізмів комічного представлене у працях зарубіжних лінгвістів. С. Аттардо в монографії «Linguistic Theories of Humor» систематизує лінгвістичні підходи до гумору й виокремлює три класичні теорії: теорію переваги, згідно з якою сміх постає з відчуття вищості над об'єктом висміювання; теорію розрядки, що тлумачить гумор як зняття психічної напруги; та теорію невідповідності (incongruity), за якою комічне виникає внаслідок зіткнення несумісних уявлень. Саме теорія невідповідності найповніше пояснює мовний гумор і відповідає згаданому принципу порушення очікувань адресата. Подальшим розвитком цього підходу стала семантико-скриптова теорія гумору В. Раскіна, який у праці «Semantic Mechanisms of Humor» доводить, що текст сприймається як гумористичний тоді, коли він одночасно сумісний із двома протилежними

семантичними скриптами (сценаріями). Ці концепції становлять теоретичне підґрунтя для розуміння природи комічного в сучасному мовознавстві. [8, с. 36]

Іншими словами, людина очікує одного результату або змісту висловлювання, але отримує інший, несподіваний результат. Саме цей контраст між очікуваним і реальним створює комічний ефект.

У мовознавстві гумор аналізується на різних мовних рівнях. На фонетичному рівні гумористичний ефект може створюватися через схожість звучання слів або неправильну вимову. [3, с. 9]

На лексичному рівні гумор часто виникає через багатозначність слів, омонімію, використання фразеологізмів або каламбурів. Наприклад, в англійській мові існує велика кількість слів із подвійним значенням, що створює широкі можливості для мовної гри. На граматичному рівні гумор може виникати через навмисне порушення граматичних норм або нестандартне використання синтаксичних конструкцій. На стилістичному рівні комічний ефект часто створюється через контраст між офіційним стилем мовлення та побутовою ситуацією або через використання стилістично невідповідної лексики. [3, с. 11]

Багато дослідників вважають, що гумор тісно пов'язаний із культурним контекстом. Кожен народ має власні традиції, систему цінностей та уявлення про комічне, що впливає на особливості національного гумору. Наприклад, британський гумор часто характеризується стриманістю та прихованою іронією, тоді як американський гумор є більш емоційним і ситуативним. Саме тому під час перекладу гумору виникає проблема міжкультурної адаптації. У сучасному мовознавстві гумор також розглядається як інструмент соціальної взаємодії. За допомогою жартів люди можуть виражати своє ставлення до певних подій, демонструвати власну позицію або впливати на співрозмовника. Гумор може бути як доброзичливим, так і критичним. Наприклад, сарказм

часто використовується для вираження негативного ставлення або прихованої критики.

Окрему увагу дослідник приділяють прагматичному аспекту гумору. Значення жарту значною мірою залежить від ситуації спілкування, контексту, інтонацій та фонових знань співрозмовників. Одна й та сама фраза може бути сприйнята як смішна або, навпаки, незрозуміла залежно від культурного та комунікативного контексту. У сучасних англomовних текстах гумор є одним із найважливіших засобів створення емоційного впливу на аудиторію. Особливо активно він використовується у художній літературі, серіалах, фільмах, телевізійних шоу та соціальних мережах. Саме тому дослідження гумору в мовознавстві має велике значення не лише для теорії мови, а й для практики перекладу. [19, с.162]

Гумор у мовознавстві розглядається як складне багаторівневе явище, яке формується за допомогою різних мовних засобів та залежить від культурного й комунікативного контексту. Його дослідження дозволяє краще зрозуміти механізми створення комічного ефекту та особливості людської комунікації.

### **1.1.2. Особливості англomовного гумору**

Англomовний гумор є складним культурно-мовним явищем, яке формується під впливом історичних, соціальних та лінгвістичних факторів. Він відзначається різноманітністю форм і засобів вираження, а також тісним зв'язком із національним світоглядом носіїв англійської мови. У наукових дослідженнях підкреслюється, що гумор в англomовному середовищі виконує не лише розважальну, а й комунікативну та соціальну

функції, допомагаючи встановлювати контакт між співрозмовниками та пом'якшувати міжособистісні взаємодії.[ 9, с.124]

Однією з ключових рис англомовного гумору є його поміркованість та непрямота. У багатьох випадках комічний ефект досягається не через відверті жарти, а через натяки, іронію або приховане значення. Такий підхід дозволяє уникати прямої конфронтації та зберігати ввічливість у спілкуванні, що є характерною рисою англомовної комунікативної культури. Важливим елементом також є використання мовної гри. Англомовний гумор часто базується на багатозначності слів, омонімії, каламбурах та фонетичних подібностях. Завдяки цьому створюється ефект подвійного або прихованого змісту, який потребує від реципієнта певного рівня мовної компетенції та культурних знань. Дослідниця Д. К'яро у праці «The Language of Jokes: Analysing Verbal Play» розглядає англомовний жарт як форму вербальної гри (verbal play) й наголошує, що його дешифрування потребує спільних із адресатом мовних і фонових знань, без яких комічний ефект не реалізується. Особливості англомовного гумору та проблеми його відтворення українською мовою аналізують і вітчизняні дослідники, зокрема Ю. Карачун і В. Боян.

Ще однією особливістю є широке застосування іронії та сарказму. Іронічні висловлювання в англійській мові часто мають стриманий характер і можуть бути зрозумілі лише в контексті ситуації або інтонації. Сарказм, у свою чергу, використовується для критики або висміювання певних явищ, однак також часто подається у завуальованій формі.

Окрему роль відіграє культурна специфіка англомовного гумору. Багато жартів пов'язані з історичними подіями, соціальними нормами або повсякденним життям носіїв мови. Тому для їхнього розуміння необхідне

знання культурного контексту, без якого комічний ефект може бути втрачений. [9, с. 125]

англомовний гумор є багатовимірним явищем, що поєднує мовні, культурні та соціальні аспекти. Його особливості полягають у непрямому вираженні комічного змісту, широкому використанні мовної гри та значній залежності від культурного контексту.

## **1.2. Іронія, сарказм та каламбур**

Іронія, сарказм та каламбур є одним з найпоширеніших засобів створення гумору в англомовних текстах. Саме ці мовні явища формують значну частину комічного ефекту у художній літературі, фільмах, серіалах, телевізійних шоу та повсякденному мовленні. Вони допомагають авторам не лише розважати аудиторію, а й висловлювати власне ставлення до певних подій, людей чи суспільних явищ. У сучасному мовознавстві ці засоби гумору розглядаються як важливі елементи комунікативної взаємодії, оскільки вони поєднують мовний, культурний та емоційний аспект.

Іронія є одним із найдавніших і найпоширеніших видів комічного. Вона полягає у прихованому протиставленні буквального та справжнього значення висловлювання. Іншими словами, мовець говорить одне, але має на увазі зовсім інше. Комічний ефект виникає завдяки контрасту між прямим змістом висловлювання та його реальним значенням. В англомовному гуморі іронія використовується дуже часто, особливо у британській культурі. Британський гумор характеризується стриманістю, прихованою емоційністю та тонкою іронією. Часто персонажі висловлюють

негативне або критичне ставлення до ситуації за допомогою зовні позитивних слів. Наприклад, після очевидної невдачі герой може сказати: “*Well, that went perfectly*”, хоча насправді ситуація була повністю провальною. Саме невідповідність між ситуацією та висловлюванням створює гумористичний ефект.

Іронія часто використовується не лише для створення комічного ефекту, а й для пом’якшення критики або прихованого вираження емоцій. У багатьох випадках вона дозволяє людині уникнути прямого конфлікту та висловити власну думку у непрямій формі. Саме тому іронія є важливим елементом англомовної комунікації. Сарказм є більш різкою та емоційно забарвленою формою іронії. Якщо іронія може бути м’якою та доброзичливою, то сарказм зазвичай містить елементи насмішки, критики або навіть образи. Саркастичні висловлювання часто використовуються для демонстрації негативного ставлення до певної людини чи ситуації.

У сучасних англомовних серіалах сарказм є одним із найпоширеніших засобів характеристики персонажів. Наприклад, у серіалах *Friends* персонажі часто використовують саркастичні репліки для створення комічних ситуацій. Подібний тип гумору є характерним і для серіалу *The Big Bang Theory*, де сарказм використовується як елемент інтелектуального гумору.

Особливістю сарказму є те, що його правильне розуміння значною мірою залежить від інтонації, контексту та фонових знань співрозмовників. У письмовому тексті сарказм іноді складно розпізнати без знання ситуації або характеру персонажа. Саме тому переклад саркастичних висловлювань часто створює труднощі для перекладачів. Каламбур є ще одним важливим засобом створення гумору в англомовних текстах. Каламбур базується на грі слів, багатозначності мовних одиниць або фонетичній схожості слів. Комічний ефект виникає через подвійне тлумачення висловлювання або несподіване використання слова в іншому значенні. Англійська мова має

значну кількість омонімів і багатозначних слів, тому каламбури є дуже поширеним явищем в англomовному гуморі. Наприклад, слово “*bank*” може означати як “банк” так і “берег річки”, що створює можливості для мовної гри. Каламбури активно використовується у рекламі, комедійних серіалах, газетних заголовках та повсякденному мовленні.

Особливо кladним є переклад каламбурів українською мовою. У більшості випадків буквальний переклад не дозволяє зберегти гру слів та комічний ефект. Саме тому перекладачам часто доводиться створювати нові жарти або використовувати адаптацію відповідно до мовних особливостей української мови. [ 14, с.309]

Іронія, сарказм та каламбур є важливими складовими англomовного гумору, вони створюють комічний ефект через мовну гру, приховані значення та контраст між змістом і ситуацією.

### **1.2.1. Мовна гра в англomовних текстах**

Мовна гра є складним і багатофункціональним стилістичним явищем, яке активно використовується в англomовних художніх текстах та виконує як естетичну, так і прагматичну функції. Вона базується на свідомому порушенні або переосмисленні мовних норм, що дозволяє автору створювати додаткові смислові нашарування, посилювати експеривність висловлювання та залучити читача до активної інтерпретації тексту. [ 15, с.353]

У сучасній лінгвістичній науці мовна гра розглядається як явище, що охоплює різні рівні мовної системи: фонетичний, лексичний, морфологічний і синтаксичний. На кожному з цих рівнів вона реалізується

через специфічні засоби вираження. Зокрема на лексичному рівні найпоширенішими є каламбури, багатозначність слів, омонімія та okazіональні авторські новоутворення. На фонетичному рівні мовна гра може проявитися через звукові повтори, рими або навмисні співзвуччя, які створюють комічний або ігровий ефект. Найґрунтовніше типологію мовної гри розробив Д. Делабастіта. Дослідник визначає каламбур як зіткнення мовних структур із подібною (тотожною чи близькою) формою, але різним значенням, і розрізняє горизонтальну гру слів, коли співзвучні одиниці розташовані поряд у тексті, та вертикальну, коли одна форма поєднує два значення водночас. У вітчизняному мовознавстві семантичні особливості гри слів у неофіційній комунікації досліджує Д. О. Гулієва. [28, с. 128; с. 21]

Важливою характеристикою мовної гри є її здатність формувати подвійний або навіть багаторівневий зміст висловлювання. Завдяки цьому текст набуває глибшого семантичного навантаження, а читач змушений декодувати приховані сенси, спираючись на контекст і власний мовний досвід. Мовна гра виступає не лише як засіб художньої виразності, а й як інструмент інтелектуальної взаємодії між автором і реципієнтом. Функціональний аспект мовної гри може виконувати гумористичну, сатиричну, іронічну або навіть критичну функцію, залежно від авторського задуму та жанрової специфіки тексту. У багатьох випадках мовна гра використовується для створення комічного ефекту, що робить текст більш динамічним і емоційно насиченим. Суттєвим є також те, що мовна гра тісно пов'язана з культурним та соціальним особливостями англomовного середовища. Розуміння потребує знання не лише мовної системи, а й культурного контексту, що часто ускладнює процес перекладу. Перекладач у таких випадках змушений застосовувати різноманітні трансформаційні стратегії – заміну, адаптацію або створення нових мовних засобів, щоб зберегти прагматичний ефект оригіналу. [ 15, с. 355]

Мовна гра в англomовних текстах є багатогранним лінгвістичним явищем, яке поєднує в собі мовну форму, зміст і культурний контекст. Вона відіграє важливу роль у створенні художньої виразності тексту та сприяє глибшому розумінню авторського задуму.

### **1.2.2. Теоретичні аспекти перекладу гумору**

Переклад гумору є одним із найскладніших напрямів перекладацької діяльності, оскільки гумор поєднує у собі мовні, культурні, стилістичні та прагматичні особливості. На відміну від звичайного інформаційного тексту, гумористичний текст має на меті не лише передати певну інформацію, а й викликати у читача або глядача емоційну реакцію, насамперед сміх. Саме тому перекладач повинен не просто перекласти слова іншою мовою, а й зберегти комічний ефект оригіналу.

У сучасному перекладознавстві проблема перекладу гумору є надзвичайно актуальною. Це пов'язано з активним поширенням англomовного контенту у світі. Англomовні фільми, серіали, книги, телевізійні шоу містять велику кількість гумористичних елементів, які потребують адекватного перекладу українською мовою. Особливо важливим це є для аудіовізуального перекладу, де гумор часто виступає центральним елементом сюжету та характеристики персонажів. Однією з головних особливостей перекладу гумору є необхідність урахування культурного контексту. Багато жартів базуються на культурних реаліях, традиціях, стереотипах або історичних подіях, зрозумілих лише представникам певної культури. У таких випадках буквальний переклад може бути незрозумілим або втратити комічний ефект. Саме тому перекладач змушений використовувати адаптацію та різноманітні перекладацькі трансформації. [ 37, с. 251]

Науковці зазначають, що гумор є одним із найбільш ‘‘неперекладних’’ елементів мови. Наприклад, Дірк Делабастіта у праці *Wordplay and Translation* наголошує, що каламбури та мовна гра часто повністю залежить від особливостей конкретної мови, тому їх буквально відтворення іншою мовою є майже неможливим. Саме тому перекладачеві доводиться створювати нові мовні конструкції для передачі аналогічного комічного ефекту. [ 28, с. 128]

Пітер Ньюмарк у книзі *A Textbook of Translation* підкреслює, що перекладач повинен орієнтуватися не лише на зміст тексту, а й на реакцію аудиторії. Якщо жарт викликає сміх у носіїв англійської мови, то переклад також повинен бути зрозумілим та комічним для української аудиторії. Таким чином, головним завданням перекладача є збереження прагматичного впливу тексту. Особливу складність становить переклад гумору в серіалах та фільмах. У таких випадках перекладач повинен враховувати не лише зміст реплік, а й часові обмеження, синхронізацію дубляжу, інтонацію персонажів та швидкість читання субтитрів. Саме тому аудіовізуальний переклад гумору вимагає не лише високого рівня мовної компетентності, а й творчого підходу. Сучасні дослідники виділяють кілька основних способів перекладу гумору. До них належать буквальний переклад, адаптація, компенсація, описовий переклад, калькування та повна заміна жарту. Вибір конкретної стратегії залежить від типу гумору, мовних особливостей тексту та культурного контексту. Теоретичним підґрунтям перекладу гумору слугує також концепція еквівалентності Ю. Найди, який розмежовує формальну еквівалентність, орієнтовану на форму оригіналу, та динамічну (функціональну) еквівалентність, мета якої - досягти у реципієнта реакції, рівноцінної реакції носія вихідної мови. Стосовно гумору це означає пріоритет збереження комічного ефекту над буквальною точністю. Й. Вандале у статті «Humor in Translation» розглядає переклад гумору як окрему міждисциплінарну проблему й наголошує, що

відтворення комічного спирається насамперед на механізми невідповідності та переваги. П. Забалбеаскоа, аналізуючи переклад жартів у дубльованих ситуаційних комедіях, пропонує класифікацію жартів за ступенем їхньої залежності від мови та культури - інтернаціональні, національно-культурні, мовнозалежні, візуальні та комплексні, - що безпосередньо визначає міру перекладності кожного типу.[ 34, с. 149; 37, с. 251]

Переклад гумору є складним творчим процесом, який вимагає від перекладача глибокого розуміння мови, культури та комунікативної ситуації. Саме тому дослідження теоретичних аспектів перекладу гумору має важливе значення для сучасного перекладознавства.

### 1.3. Труднощі перекладу гумористичних текстів

Переклад гумористичних текстів є одним із найскладніших завдань у перекладознавстві, оскільки гумор тісно пов'язаний не лише з мовними засобами, а й із культурними, соціальними та прагматичними чинниками. Особливість гумору полягає в тому, що він часто базується на багатозначності, прихованих смислах, іронії, грі слів або ситуаційних контекстах, які можуть бути зрозумілими лише носіям певної мови та культури.

У перекладознавчій літературі підкреслюється, що гумор може реалізовуватися у двох основних формах: ситуаційній та мовній. Ситуаційний гумор, як правило, пов'язаний із загальнолюдськими або універсальними ситуаціями (наприклад, побутові чи комічні сцени), тому він відносно легше піддається перекладу. Натомість мовний гумор, що ґрунтується на грі слів, омонімії, каламбурах та специфічних мовних конструкціях, становить значно більшу складність, оскільки часто не має прямих еквівалентів у мові перекладу. [ 37, с. 251]

Однією з ключових проблем перекладу гумористичних текстів є втрата комічного ефекту. Навіть за умови точного відтворення змісту оригіналу гумористичний ефект може зникати через різницю у мовних системах або культурних асоціаціях. Крім того, перекладачеві необхідно враховувати фонові знання реципієнта, адже те, що є смішним у вихідній культурі, може бути незрозумілим або не сприйматися як гумор у цільовій культурі. [ 19, с. 162]

Особливо складними є випадки перекладу каламбурів та гри слів, які базуються на звуковій або семантичній подібності мовних одиниць. Такі елементи часто вважаються практично неперекладними, тому перекладачі

змушені застосовувати різні трансформаційні стратегії: адаптацію, заміну, компенсацію або створення нового гумористичного ефекту в іншій формі. Це дозволяє зберегти прагматичний вплив тексту, навіть якщо формальна структура змінюється. Важливим аспектом є також культурна специфіка гумору. Тезу про відносну неперекладність каламбурів обґрунтовує Д. Делабастіта, який кваліфікує мовну гру як «особливу проблему» перекладознавства, оскільки вона значною мірою залежить від особливостей конкретної мови. М. Бейкер у праці «In Other Words: A Coursebook on Translation» описує рівні еквівалентності - на рівні слова, словосполучення, граматики, тексту й прагматики - та стратегії подолання безеквівалентності, які застосовні і до відтворення гумору [ 28, с.128; 14, с. 309]

Жарти, що містять національні реалії, соціальні стереотипи або професійну лексику, можуть втрачати свою комічність при буквальному перекладі. У таких випадках перекладач виступає не лише як мовний посередник, але й як інтерпретатор культурного змісту, який адаптує текст для іншої аудиторії. [ 22, с. 77]

Труднощі перекладу гумористичних текстів зумовлені комплексною взаємодією мовних і позамовних чинників. Успішне відтворення гумору вимагає від перекладача високого рівня мовної компетентності, культурної обізнаності та творчого підходу, що дозволяє максимально зберегти як зміст, так і комічний ефект оригіналу.

### 1.3.1. Перекладацькі і трансформації при передачі гумору

Перекладацькі трансформації відіграють ключову роль у процесі відтворення гумору при перекладі художніх текстів, оскільки комічний ефект часто ґрунтується на мовних особливостях оригіналу, які не мають прямих відповідників у мові перекладу. У таких випадках перекладач змушений застосовувати різні трансформаційні прийоми для збереження змісту, емоційного забарвлення та прагматичного впливу висловлювання. [ 23, с. 95]

У перекладознавстві перекладацькі трансформації розглядаються як свідомі зміни мовної форми або структуру тексту, що здійснюються з метою досягнення адекватності перекладу. При передачі гумору вони охоплюють лексичні, граматичні та лексико-граматичні модифікації, які дозволяють адаптувати текст до норм і можливостей цільової мови. Найчастіше такі трансформації використовуються для відтворення гри слів, іронії, каламбурів, фразеологізмів та інших засобів комічного. [ 23, с. 97]

Однією з найвідоміших трансформацій є лексичні заміни, коли перекладач підбирає інші мовні засоби для передачі того самого змісту, оскільки буквальний переклад не забезпечує збереження гумористичного ефекту. Також активно застосовується прийом додавання, який дозволяє підсилити експресивність висловлювання або зробити прихований жарт більш зрозумілим для реципієнта. У деяких випадках використовується опущення, якщо певний елемент оригіналу не є суттєвим для створення комічного ефекту або може ускладнювати сприйняття тексту. Важливу роль відіграють граматичні трансформації, зокрема перебудова синтаксичних конструкцій, членування або об'єднання речень. Такі зміни допомагають зробити текст більш природним для мови перекладу та зберегти динаміку гумористичного висловлювання. Також є прийом компенсації, який застосовується у випадках, коли певний елемент гумору неможливо

відтворити в тому ж місці тексту, але його комічний ефект переноситься в іншу частину висловлювання. Класифікацію перекладацьких прийомів запропонували Ж.-П. Вине та Ж. Дарбельне, розмежувавши прямі способи (запозичення, калькування, дослівний переклад) та непрямі (транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація). П. Ньюмарк доповнює це розмежуванням семантичного й комунікативного перекладу: для гумору, де визначальною є реакція аудиторії, продуктивним є комунікативний переклад, орієнтований на рівноцінний вплив на читача. Перекладацькі трансформації безпосередньо при передачі гумору в українському контексті розглядає І. Шишкіна

Особливістю перекладу гумору є те, що перекладацькі трансформації часто використовуються комплексно, оскільки лише один прийом зазвичай не дозволяє повністю передати комічний ефект. Це зумовлено культурною специфікою гумору, його залежністю від фонових знань, асоціацій та мовної гри, які можуть суттєво відрізнитися в різних мовних спільнотах.

Тому перекладацькі трансформації є необхідним інструментом при відтворенні гумору, оскільки вони дозволяють адаптувати текст до мовних і культурних особливостей аудиторії та забезпечити максимально можливе збереження його комічного та прагматичного потенціалу.

## **РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ**

### **2.1. Лексичні труднощі перекладу гумору**

Лексичний рівень перекладу гумору пов'язаний із передачею значень окремих слів і словосполучень, які часто виступають основою комічного ефекту. У наукових дослідженнях підкреслюється, що гумор нерідко будується на багатозначності, омонімії, полісемії та фонетичній подібності слів, а також на навмисному порушенні звичних лексичних зв'язків у мові. Саме ці явища створюють труднощі при перекладі, оскільки комічний ефект часто "прив'язаний" до структури вихідної мови і не має прямого відтворення в іншій мовній системі. [ 22, с.77]

Однією з основних проблем є полісемія, коли одне слово реалізує кілька значень одночасно, і гумор виникає завдяки їхньому накладанню в контексті. У мові перекладу така багатозначність може бути відсутня або розподілена між різними лексемами, через що втрачається подвійний зміст. Подібна ситуація характерна і для омонімії та паронімії, де гра звучанням або написанням слів створює комічний ефект, який складно відтворити без зміни структури висловлювання. [ 14, с. 310]

Ще одним джерелом труднощів виступають фразові дієслова, стійкі словосполучення та ідіоматичні вирази. Вони часто мають переносне значення, яке не виводиться із значень окремих компонентів, тому дослівний переклад призводить до втрати змісту або гумористичного ефекту. У таких випадках перекладач змушений добирати функціональні відповідники або застосовувати контекстуальну заміну, щоб зберегти комунікативний ефект висловлювання. [ 4, с. 124]

Окрему групу становлять оказіональні авторські утворення та неологізми, створені спеціально для конкретного контексту. Їхня специфіка полягає в тому, що вони часто поєднують звукові та семантичні елементи

для створення жарту, тому переклад потребує творчого підходу. Замість буквального відтворення може використовуватися адаптація або створення нового лексичного рішення, яке виконує аналогічну гумористичну функцію в мові перекладу.

Варто враховувати і культурно зумовлену лексику, яка містить реалії певного суспільства або відсилання до популярної культури. Такі елементи часто є незрозумілими без додаткового контексту, тому перекладач повинен вирішувати, чи зберігати оригінальний елемент із поясненням, чи замінювати його на більш знайомий для цільової аудиторії аналог.

Лексичні труднощі перекладу гумору пов'язані з тим, що комічний ефект часто базується на мовних явищах, які є специфічними для конкретної мови. У перекладацькій практиці це вимагає поєднання точного розуміння значення, врахування контексту та використання творчих стратегій для збереження гумористичного ефекту.

### **2.1.1. Переклад каламбурів та гри слів**

Переклад каламбурів і гри слів належить до найбільш складних проблем художнього перекладу, оскільки ці явища базуються на особливостях мовної форми, семантики та звукової організації мовних одиниць. Каламбури та інші види мовної гри створюють комічний або стилістично маркований ефект завдяки багатозначності слів, омонімії, паронімії або несподіваному поєднанню мовних значень, що часто є специфічним саме для мови оригіналу. [ 14, с. 309]

У лінгвістичних дослідженнях підкреслюється, що каламбур як різновид мовної гри є свідомо створеним двозначним висловлюванням, у якому поєднуються два або більше смислових планів. Саме ця багатоплановість значення ускладнює його відтворення в іншій мові, оскільки прямі лексичні відповідники часто не передають ні структури, ні комічного ефекту оригіналу. У результаті перекладач стикається з необхідністю не лише передати зміст, але й зберегти прагматичний вплив висловлювання на читача. [ 28, с. 128]

Особливість перекладу каламбурів полягає в тому, що вони рідко мають повні еквіваленти в мові перекладу. Це зумовлено відмінностями у фонетичній системі, словотворчих моделях та семантичних зв'язках між словами в різних мовах. Через це буквальний переклад, як правило, призводить до втрати комічного ефекту або спотворення авторського задуму. Систематизований перелік способів відтворення каламбурів належить Д. Делабастіті, який виокремлює вісім стратегій: передачу каламбуру каламбуром; передачу каламбуру некаламбурним висловом; заміну спорідненим стилістичним прийомом (рима, алітерація, іронія); опущення фрагмента з каламбуром; перенесення оригінального каламбуру без перекладу; введення каламбуру там, де його не було в оригіналі; додавання нового тексту з мовною грою; а також редакторські прийоми (примітки, пояснення). Цей підхід дає змогу системно оцінити перекладацькі рішення, проаналізовані в подальших розділах. [ 28, с. 134]

У перекладацькій практиці для відтворення гри слів використовуються різні стратегії та трансформації. Серед них важливе місце займають заміна одним іншим стилістичним прийомом, створення нового каламбуру в мові перекладу, описовий переклад, а також прийом компенсації, коли втрачене мовне явище відтворюється в іншій частині тексту. У деяких випадках перекладач змушений повністю

переосмислювати мовну конструкцію, щоб зберегти хоча б загальний комічний ефект. [ 28, с. 134]

Важливим аспектом є також культурна зумовленість гри слів. Часто каламбури пов'язані з реаліями, асоціаціями або фоновими знаннями носіїв мови, що ускладнює їх сприйняття іншомовним читачем. Тому перекладач виступає не лише як мовний посередник, а й як інтерпретатор, який адаптує текст до культурних і мовних норм цільової аудиторії. [ 7, с. 21]

Отже, переклад каламбурів і гри слів є творчим і водночас складним процесом, який вимагає від перекладача високого рівня мовної компетентності, креативності та глибокого розуміння як вихідної, так і цільової мовної системи. Основною метою при цьому є максимальне збереження комічного ефекту та прагматичного навантаження оригінального тексту.

### **2.1.2. Переклад сленгу, ідіом та фразеологізмів**

Переклад сленгу, ідіом та фразеологічних одиниць потребує особливої уваги, оскільки такі мовні елементи передають не лише зміст висловлювання, а й його емоційне, стилістичне та культурне забарвлення. Вони широко використовуються в художніх текстах для створення живого мовлення персонажів, передачі національного колориту та відображення особливостей певного соціального середовища. [21]

Сленг є важливою частиною неформального мовлення та характеризується емоційністю, експресивністю і динамічністю. Його значення часто залежить від контексту та мовної ситуації, тому буквальний переклад не завжди є доречним. Для адекватного відтворення сленгових одиниць перекладачеві необхідно враховувати стилістичний ефект, комунікативну мету та особливості цільової аудиторії. [ 21]

Ідіоми та фразеологізми вирізняються цілісністю значення, яке не можна повністю зрозуміти через окремий переклад компонентів вислову. Такі мовні одиниці часто мають національно-культурне підґрунтя та відображають традиції, історичний досвід і ментальні особливості носіїв мови. Через це їх переклад вимагає не лише мовної, а й культурної адаптації. [ 4, с. 125]

Для передачі сленгу та фразеологічних одиниць у перекладі застосовуються різноманітні трансформації. Найчастіше використовуються фразеологічні еквіваленти або аналоги, які дозволяють зберегти зміст і стилістичне забарвлення висловлювання. Якщо відповідний еквівалент відсутній, перекладач може використовувати описовий переклад, контекстуальну заміну чи адаптацію. У деяких випадках допускається зміна структури вислову задля забезпечення природності тексту мовою перекладу. [ 4, с. 126]

Важливим чинником є також необхідність збереження прагматичного ефекту оригіналу. Сленг та ідіоми часто виконують функцію створення емоційної атмосфери, характеристики персонажів або підсилення експресивності тексту. Саме тому перекладач повинен прагнути не лише до точності передачі змісту, а й до відтворення загального стилістичного впливу висловлювання на читача.

Переклад сленгу, ідіом та фразеологізмів передбачає комплексний підхід, що поєднує мовну компетентність, знання культурного контексту та творчі навички перекладача. Це дозволяє максимально точно передати зміст, емоційне забарвлення та стилістичні особливості оригінального тексту.

## 2.2. Культурні аспекти перекладу гумору

Гумор є не лише мовним, а й культурним явищем, тому його переклад безпосередньо залежить від особливостей національної культури, традицій, соціальних норм та системи цінностей носіїв мови. Комічний ефект часто формується завдяки культурним асоціаціям, історичним реаліям, стереотипам або фоновим знанням, зрозумілим представникам певного мовного середовища. Саме тому під час перекладу гумору перекладачеві необхідно враховувати не лише зміст висловлювання, а й культурний контекст, у якому воно функціонує. Важливою особливістю гумору є його національна специфіка. Те, що викликає сміх в одній культурі, може бути незрозумілим або навіть недоречним в іншій. Причиною цього є різниця у способах мислення, комунікативних традиціях та соціальному досвіді різних народів. Гумористичні тексти часто містять алюзії, реалії, мовну гру або культурно марковані елементи, які не мають прямих відповідників у мові перекладу. Через це перекладач змушений адаптувати текст до культурних особливостей цільової аудиторії.

Під час перекладу гумору особливого значення набуває прагматичний аспект. Основним завданням перекладача є збереження комічного ефекту та емоційного впливу тексту на читача. Для досягнення цієї мети часто використовуються адаптація, функціональна заміна, компенсація або пояснювальний переклад. Такі прийоми дозволяють передати не буквальне значення висловлювання, а його комунікативну функцію та реакцію, яку воно має викликати у реципієнта. Стратегічний вибір між збереженням «чужості» тексту та його наближенням до цільової культури Л. Венуті описує як опозицію форенізації (очуження) та доместикації (одомашнення). У термінах цієї опозиції адаптація гумору до українського середовища, що розглядається нижче, відповідає стратегії доместикації, тоді як збереження іншомовних реалій та алюзій - стратегії

форенізації. Проблему адекватності перекладу англomовного гумору українською мовою у вітчизняному перекладознавстві висвітлює О. М. Сачук.

Культурний компонент особливо помітний у перекладі жартів, заснованих на національних традиціях, політичних подіях, соціальних стереотипах або особливостях повсякденного життя. У таких випадках буквальний переклад може призвести до втрати гумору або нерозуміння тексту читачем. Тому перекладач повинен володіти не лише мовною компетентністю, а й широкими знаннями про культуру обох мовних спільнот, щоб правильно інтерпретувати прихований зміст і відтворити його в іншій культурі.

Крім того, гумор часто пов'язаний із соціальними та поведінковими нормами суспільства. Одні й ті самі жарти можуть по-різному сприйматися в різних культурах через відмінності у ставленні до іронії, сарказму, самоіронії чи тем, які вважаються допустимими для комічного зображення. Це також впливає на вибір перекладацької стратегії та рівень адаптації тексту.

Культурні аспекти відіграють важливу роль у перекладі гумору, оскільки саме вони визначають сприйняття комічного в різних мовних і соціальних середовищах. Адекватне відтворення гумору потребує від перекладача врахування культурних особливостей, прагматичного впливу тексту та очікувань цільової аудиторії, що дозволяє максимально зберегти комічний ефект оригіналу.

### 2.2.1. Передача культурних реалій

Передача культурних реалій у процесі перекладу пов'язана з необхідністю відтворення елементів тексту, які відображають специфіку культури вихідної мови. До таких елементів належать назви побутових предметів, традицій, соціальних явищ, історичних подій, установ, а також культурно марковані вислови. У перекладознавстві підкреслюється, що подібні одиниці часто не мають прямих відповідників у мові перекладу, оскільки є тісно пов'язаними з конкретним культурним середовищем і способом життя певного народу [16]

У контексті перекладу гумору культурні реалії відіграють особливу роль, оскільки саме вони часто формують основу комічного ефекту. Жарти можуть базуватися на національних стереотипах, відомих історичних подіях, популярній культурі або соціальних практиках, зрозумілих лише носіям мови оригіналу. Через це буквальне відтворення таких елементів нерідко призводить до втрати комічності або нерозуміння змісту з боку цільової аудиторії

Для подолання цих труднощів перекладачі використовують різні стратегії. Однією з найпоширеніших є транслітерація, коли культурно специфічний елемент переноситься в мову перекладу у вихідній формі. Іншим підходом є калькування, за якого структура або значення реалії відтворюється буквально. Також активно застосовуються описовий переклад і функціональна заміна, коли елемент оригіналу передається через пояснення або через культурно близький аналог у мові перекладу

У перекладі гумористичних текстів часто використовується адаптація культурних реалій. Вона полягає у заміні вихідного культурного елемента таким, який буде зрозумілим і знайомим для українського читача. Такий підхід дозволяє зберегти комунікативний ефект і реакцію, яку мав викликати оригінальний текст, навіть якщо формальна структура

висловлювання зазнає змін. У деяких випадках застосовується компенсація, коли втрачений культурний елемент відтворюється в іншій частині тексту.

Окремої уваги потребує той факт, що культурні реалії часто поєднуються з мовною грою або гумором, що ще більше ускладнює їх переклад. У таких випадках перекладачеві доводиться балансувати між збереженням культурної специфіки та забезпеченням зрозумілості тексту для цільової аудиторії. Це вимагає не лише мовної точності, а й глибокого розуміння культурного контексту обох мов.

Передача культурних реалій у перекладі гумору є складним процесом, у якому поєднуються лінгвістичні та культурні чинники. Успішне відтворення таких елементів залежить від здатності перекладача адаптувати текст так, щоб зберегти його змістову та комунікативну функцію в іншому культурному середовищі.

### **2.2.2. Адаптація гумору до українського середовища**

Адаптація гумору до українського мовного й культурного середовища пов'язана з необхідністю врахування особливостей сприйняття комічного, які формуються під впливом суспільних, історичних і мовних чинників. Гумор рідко існує поза культурним контекстом, адже значна частина жартів ґрунтується на асоціаціях, стереотипах, фонових знаннях або мовних особливостях, зрозумілих представникам певної культури. Через це переклад гумористичних елементів не обмежується передаванням змісту, а передбачає відтворення комунікативного ефекту та емоційної реакції, закладеної в оригінальному тексті. [ 6]

Під час перенесення гумору в український культурний простір перекладачеві часто доводиться змінювати окремі мовні або культурні компоненти висловлювання, щоб зробити жарт зрозумілим і природним для цільової аудиторії. Необхідність таких змін пояснюється тим, що дослівний переклад культурно маркованих елементів, як правило, не забезпечує потрібного комічного ефекту або може ускладнювати сприйняття тексту. Саме тому в перекладацькій практиці широко застосовується адаптація, яка дозволяє наблизити зміст і форму висловлювання до особливостей українського мовного середовища. [ 1, с. 152]

Одним із прийомів адаптації є заміна культурно специфічних понять, реалій чи алюзій зрозумілішими для українського читача аналогами. Це може стосуватися назв явищ повсякденного життя, суспільних подій, традицій або мовних моделей, що викликають певні асоціації в носіїв мови оригіналу, але залишаються незрозумілими в іншому культурному просторі. У таких випадках перекладач орієнтується не стільки на буквальне відтворення форми, скільки на збереження прагматичного впливу та загального характеру гумору. [ 1, с. 153]

Окрему увагу привертає переклад мовної гри, сленгу, каламбурів та фразеологічних одиниць, адже вони безпосередньо пов'язані з

особливостями мовної системи. Під час адаптації таких елементів часто застосовуються функціональні відповідники, контекстуальні заміни або перебудова висловлювання. Завдяки цьому гумор сприймається природніше та не створює враження штучності, а текст зберігає стилістичну виразність і емоційне забарвлення. [ 7, с. 21]

Сприйняття гумору також залежить від соціокультурних норм і традицій конкретного суспільства. Іронія, сарказм, самоіронія або жарти на певні теми можуть мати різний комунікативний ефект у різних культурах. Те, що в одному мовному середовищі викликає сміх, в іншому може бути нейтральним або неоднозначним. З цієї причини перекладачеві необхідно враховувати не лише мовні особливості, а й культурні очікування української аудиторії, її систему асоціацій та спосіб сприйняття комічного.

Адаптація гумору до українського середовища передбачає поєднання мовної точності, культурної чутливості та творчого підходу. Переклад у цьому випадку орієнтований не на буквальне копіювання оригіналу, а на створення подібного емоційного та комунікативного ефекту, що дозволяє зберегти природність гумору та зробити його зрозумілим для українського читача.

### **2.3. Основні стратегії перекладу гумору**

Переклад гумору передбачає не лише відтворення змісту висловлювання, а й передачу його комічного ефекту, стилістичного забарвлення та прагматичного впливу на аудиторію. У перекладознавчих дослідженнях зазначається, що гумор є явищем, тісно пов'язаним із мовним та культурними особливостями, тому під час перекладу часто виникає необхідність застосування спеціальних стратегій, спрямованих на

збереження реакції реципієнта та загального комунікативного ефекту тексту. [35]

Однією з найбільш поширених стратегій є адаптація, яка полягає у пристосуванні гумористичного елемента до культурних і мовних особливостей аудиторії перекладу. У випадках, коли жарт містить національні реалії, алюзії, специфічні соціальні контексти або мовні особливості, перекладач може змінювати окремі елементи зрозумілішими для українського реципієнта аналогами. Такий підхід дозволяє відтворити не буквальну форму жарту, а той комічний ефект, який виникає під час сприйняття оригіналу. [ 1, с. 152]

Ще однією поширеною стратегією є функціональна еквівалентність, за якої перекладач прагне знайти мовний засіб, здатний викликати подібну емоційну або комічну реакцію в іншомовної аудиторії. У таких випадках допускається зміна форми висловлювання, стилістичних засобів або навіть часткова перебудова репліки, якщо це сприяє відтворенню прагматичного навантаження гумору. Особливо часто стратегія використовується під час перекладу гри слів, каламбурів, іронії та розмовного гумору. [ 30]

У процесі перекладу гумору застосовується і стратегія компенсації. Вона використовується тоді, коли певний гумористичний елемент неможливо відтворити в тому самому місці тексту через мовні або культурні відмінності. У таких випадках витрачений комічний компонент передається в іншій частині тексту або за допомогою іншого стилістичного прийому. Завдяки цьому зберігається загальний гумористичний тон висловлювання та емоційний вплив на аудиторію. [ 23, с. 97]

Стратегія буквального перекладу використовується переважно в тих випадках, коли гумористичний елемент є зрозумілим без додаткової культурної адаптації або не втрачає комічності після прямого відтворення. Проте її застосування є обмеженим, оскільки значна частина гумору ґрунтується на мовній грі, подвійних значеннях і культурних асоціаціях, які

складно перенести в іншу мовну систему без змін. Унаслідок цього буквальний переклад нерідко призводить до ослаблення гумористичного ефекту або його повної втрати.

У дослідженнях аудіовізуального перекладу окремо розглядається стратегія одомашнення та очуження. Одомашнення передбачає наближення тексту до культурного досвіду цільової аудиторії шляхом заміни незнайомих реалій ближчими та зрозумілішими поняттями. Очуження, навпаки, спрямоване на збереження елементів культури оригіналу навіть у тих випадках, коли вони можуть вимагати додаткових зусиль для розуміння. Вибір між цими стратегіями залежить від типу тексту, жанру, цільової аудиторії та перекладацької мети. [ 37, с. 251]

Під час передачі гумору перекладачі також використовують трансформаційні прийоми, зокрема заміну, додавання, опущення, граматичну перебудову, контекстуальну адаптацію та описовий переклад. Такі рішення дають змогу відтворити комічний потенціал тексту навіть за умов значних мовних і культурних відмінностей між оригіналом та перекладом.

Тому, переклад гумору передбачає використання комплексу стратегій, які орієнтовані на відтворення змісту, стилістики та комічного ефекту оригінального тексту. Вибір певної стратегії залежить від типу гумору, культурного контексту, мовних особливостей тексту та очікувань аудиторії перекладу.

### РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ГУМОРУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СЕРІАЛІВ FRIENDS ТА THE BIG BANG THEORY

#### 3.1. Загальна характеристика мовного матеріалу серіалів Friends та The Big Bang Theory

Матеріалом дослідження в межах цього розділу є два американські комедійні серіали (ситкоми), що належать до різних періодів розвитку жанру й репрезентують відмінні моделі творення комічного - «Friends» (1994–2004, телеканал NBC) та «The Big Bang Theory» (2007–2019, телеканал CBS). Обидва серіали мають тривалу екранну історію, високі рейтинги та визнаний статус культурних явищ, що зумовило їхній багаторазовий переклад українською мовою (закадрове озвучення та дубляж) і робить їх показовим матеріалом для зіставного перекладознавчого аналізу.

Серіал «Friends» зосереджений на повсякденному житті шести молодих мешканців Нью-Йорка. Комічне в ньому виникає переважно з міжособистісних стосунків, побутових непорозумінь, рольових інверсій та виразних мовленнєвих масок персонажів. Домінантними типами гумору тут є **ситуативний гумор, сарказм та іронія** (передусім у мовленні Чендлера), а також гумор, побудований на **розмовній лексиці, сленгу й нью-йоркському мовленнєвому колориті**. Цей гумор здебільшого є універсальним, мало залежить від фонових культурних знань і апелює до спільного для багатьох культур досвіду людських стосунків.

Серіал «The Big Bang Theory» натомість будує комічне на зіткненні наукового світогляду групи фізиків із побутовою реальністю. Тут переважає **інтелектуальний гумор**, що спирається на наукову термінологію, педантизм та соціальну незграбність персонажів (насамперед Шелдона Купера), а також на щільну мережу **алюзій до поп-культури**

(комікси, наукова фантастика, відеоігри) та **американських реалій**. Такий гумор значною мірою є культурно й мовно зв'язаним, а отже становить підвищену складність для перекладу.

Відбір мовного матеріалу здійснювався методом суцільної вибірки комічно маркованих фрагментів із репрезентативних епізодів обох серіалів. Сформований корпус прикладів аналізувався в зіставленні англomовного оригіналу з українським перекладом за такими параметрами: тип гумору, мовний механізм творення комічного, перекладацька трудність та застосована перекладацька стратегія. Слід зауважити, що оскільки серіали озвучувалися різними студіями, конкретні формулювання можуть відрізнятися між версіями; для аналізу обрано варіанти, що є показовими щодо типових перекладацьких рішень.

Теоретичною основою аналізу слугують такі перекладознавчі концепції: опозиція **доместикації та форенізації** Л. Венуті, **формальна й динамічна (функціональна) еквівалентність** Ю. Найди, **прямі та непрямі способи перекладу** Ж.-П. Вине та Ж. Дарбельне (запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація), а також розмежування **семантичного й комунікативного перекладу** П. Ньюмарка. Окремо враховано специфічні прийоми відтворення гумору - **компенсацію, експлікацію, генералізацію, заміну (субституцію)** та **опущення**, які описані в працях Д. Деластіти й Дж. Вандале, присвячених перекладу гри слів і комічного. [ 35, 30, 36, 29]

### 3.2. Мовні засоби створення ситуативного гумору у серіалі Friends

Ситуативний гумор (situational comedy) виникає не з мовної форми як такої, а з невідповідності між очікуваннями глядача й розвитком подій, із непорозумінь, перебільшень, рольових інверсій та фізичної комедії. Репліка персонажа стає смішною не сама собою, а у зв'язку з конкретною сценою. У серіалі «Friends» цей тип гумору є структуротвірним: значна частина комічного ефекту закладена у візуальному й сюжетному контексті, а не в окремих лексемах.

З перекладознавчого погляду ситуативний гумор є відносно «прозорим»: оскільки його джерело лежить здебільшого поза мовою, він зазвичай не потребує радикальної трансформації й добре піддається відтворенню за принципом динамічної еквівалентності. Перекладач передає прагматичну функцію репліки, не прив'язуючись до її буквальної форми. Водночас виникають специфічні труднощі: синхронізація з артикуляцією акторів (для дубляжу), збереження розмовного регістру та відтворення «крилатих» реплік-маркерів персонажів, що повторюються з епізоду в епізод.

Показовим прикладом є фірмове вітання Джоуї «How you doin'?', що функціонує як грайливо-флірт-увальний маркер персонажа. Його комізм тримається на інтонації та повторюваності, а не на лексичному наповненні, тому в перекладі застосовується функціональний відповідник із розмовним забарвленням («Як воно?», «Ну як ти?»). Аналогічно репліка-рефрен Росса «We were on a break!» комічна саме як настирливий повтор у різних ситуаціях; завдання перекладача - зберегти впізнаваність формули («Ми ж розійшлися!» / «У нас була перерва!»).

*Таблиця 3.1 - Відтворення ситуативного гумору у серіалі "Friends"*

| Оригінал (контекст)                                                       | Український переклад      | Тип гумору / стратегія                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| <i>“Pivot! Pivot!” (Росс командує під час перенесення дивана сходами)</i> | «Поверни! Поверни!»       | Фізична комедія; дослівний переклад достатній, бо комізм у дії          |
| <i>“Joey doesn’t share food!” (Джоуї обороняє свою тарілку)</i>           | «Джоуї їжею не ділиться!» | Ситуативний гумор характеру; дослівний переклад зі збереженням пафосу   |
| <i>“How you doin’?” (флірт-вітання Джоуї)</i>                             | «Ну як воно?»             | Маркер персонажа; функціональний відповідник, динамічна еквівалентність |
| <i>“We were on a break!” (повтор-рефрен Росса)</i>                        | «Ми ж тоді розійшлися!»   | Комічний повтор; еквіваленція зі збереженням упізнаваності              |

Як видно з наведених прикладів, домінантною стратегією при відтворенні ситуативного гумору є **динамічна (функціональна) еквівалентність** із тяжінням до доместикації: перекладач передусім зберігає прагматичний ефект і розмовну природу репліки, а буквальна точність відступає на другий план. Дослівний переклад виявляється прийнятним лише тоді, коли комізм повністю закладений у візуальному ряді й репліка є простим супроводом дії.

### 3.3. Передача сарказму, іронії та розмовної лексики у серіалі Friends

Сарказм та іронія становлять окрему перекладацьку проблему, оскільки їхній зміст протилежний буквальному значенню висловлювання й розкривається лише через інтонацію, контекст та спільні з адресатом пресупозиції. У серіалі «Friends» носієм саркастичного мовлення є насамперед Чендлер Бінг, чий ідіолект побудований на іронічному самоприпиненні, гіперболі та характерній синтаксичній моделі емпізи.

Найвиразнішою рисою його мовлення є конструкція «Could I BE more ...?» з логічним наголосом на дієслові BE, що передає саркастичне перебільшення. Англійська граматична форма (емфатичний модальний зворот) не має прямого українського відповідника, тому перекладач змушений вдаватися до **модуляції** - зміни погляду на ситуацію - та **компенсації** інтонаційними й лексичними засобами: «Ну хіба можна бути ще ...?», «Що, я недостатньо ...?». Просодичний наголос оригіналу частково відтворюється підсилювальними частками («ну», «хіба», «аж») та порядком слів.

Окрему підгрупу становить розмовна лексика, сленг і стягнені форми (gonna, wanna, kinda), а також вигуки-маркери на кшталт іронічного «Oh. My. God.» Дженіс. Тут завдання перекладача - дібрати відповідник того ж регістру, не зісковзуючи ні в надмірну літературність, ні в невмотивовану грубість. Перекладацька норма українського озвучення тяжіє до помірно розмовного регістру з уникненням буквализмів.

Таблиця 3.2 - Відтворення сарказму, іронії та розмовної лексики у серіалі  
“Friends”

| Оригінал                                                                | Український переклад                      | Тип гумору / стратегія                           |
|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| “Could I BE wearing any more clothes?” (саркастична гіпербола Чендлера) | «Ну хіба можна вдягнути ще більше одягу?» | Сарказм; модуляція + компенсація емпізи частками |

| Оригінал                                                                         | Український переклад                                | Тип гумору / стратегія                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <i>"Oh, that is so not true."</i><br>(іронічне заперечення)                      | «Ой, ну це жеть неправда.»                          | Іронія; добір розмовного відповідника, динамічна еквівалентність |
| <i>"Oh. My. God."</i> (емфатичний вигук Дженис)                                  | «Боже. Ти. Мій.»                                    | Іронічний маркер; еквіваленція зі збереженням посиленої паузації |
| <i>"I'm not great at the advice. Can I interest you in a sarcastic comment?"</i> | «Поради - це не моє. Може, краще щось саркастичне?» | Самоіронія; комунікативний переклад, перебудова синтаксису       |

Аналіз засвідчує, що відтворення сарказму та іронії потребує відходу від формальної еквівалентності на користь **комунікативного перекладу** й активного застосування **компенсації**: те, що в англійській передано граматичною емпфазою чи інтонацією, в українській компенсується лексично (частки, оцінні слова) та синтаксично (інверсія, парцеляція). Втрати при цьому неминучі - зокрема, частково нівелюється індивідуальний синтаксичний «почерк» персонажа, - однак прагматична функція гумору здебільшого зберігається.

### 3.4. Мовні засоби інтелектуального гумору у серіалі The Big Bang Theory

Інтелектуальний гумор серіалу «The Big Bang Theory» ґрунтується на контрасті між високим науковим регістром і побутовою ситуацією, а також на надмірній буквальності та педантизмі персонажів, передусім Шелдона Купера. Комічний ефект виникає тоді, коли наукова термінологія, формальна логіка чи академічний стиль застосовуються там, де співрозмовник очікує звичайної побутової реакції. Це гумор, що значною мірою спирається на мовну форму та фонові знання, а отже є складнішим для перекладу, ніж ситуативний.

Перша перекладацька трудність полягає у відтворенні наукової термінології. На відміну від реалій поп-культури, фізичні й математичні терміни мають усталені українські відповідники, тому тут зазвичай застосовується **калькування** або готовий термінологічний еквівалент. Проблема, однак, у тому, що комізм тримається не на самому терміні, а на його недоречності в побутовому контексті; завдання перекладача - зберегти цю стилістичну невідповідність регістрів, не «згладжуючи» науковість.

Друга трудність пов'язана з педантичним мовленням Шелдона - його схильністю до надточних формулювань, поправок співрозмовників та буквального тлумачення ідіом. Такий гумор великою мірою синтаксичний і регістровий, тому перекладач має відтворити саме надмірну формальність висловлювання, навіть якщо це робить українську репліку дещо «книжною». Тут продуктивними є **транспозиція** та **семантичний переклад** зі збереженням академічного забарвлення.

Окремий випадок - фірмове «Bazinga!», яким Шелдон супроводжує власні жарти й розіграші. Лексема є okazіоналізмом без денотативного значення, тож її відтворюють **транскрипцією/запозиченням** («Базинга!»), зберігаючи звукову форму як упізнаваний маркер персонажа. Це рішення є

прикладом форенізації, виправданої статусом слова як «торгової марки» героя.

Таблиця 3.3 - Відтворення інтелектуального гумору у серіалі «*The Big Bang Theory*»

| Оригінал                                                                                           | Український переклад                                                          | Тип гумору / стратегія                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <i>"Bazinga!" (Шелдон після розіграшу)</i>                                                         | «Базинга!»                                                                    | Оказіоналізм-маркер; транскрипція (запозичення), форенізація     |
| <i>"That's no reason to cry. One cries because one is sad... I cry because others are stupid."</i> | «Це не привід плакати. Плачуть від смутку... а я плачу від людської тупості.» | Педантичний логізм; семантичний переклад зі збереженням регістру |
| <i>"I'm not crazy. My mother had me tested."</i> (буквальне виправдання)                           | «Я не псих. Мама мене перевіряла.»                                            | Буквалізм характеру; дослівний переклад, комізм у логіці         |
| <i>"Knock knock knock, Penny."</i> (триразовий стук-ритуал)                                        | «Тук-тук-тук, Пенні.»                                                         | Ритуальний повтор; дослівний переклад зі збереженням ритму       |

Інтелектуальний гумор вимагає від перекладача поєднання різних стратегій: термінологію він передає еквівалентом чи калькою, педантичні формулювання - семантичним перекладом зі збереженням високого регістру, а характерні оказіоналізми - запозиченням. Ключовим є збереження **регістрового контрасту** як головного джерела комічного: спрощення наукового складника репліки руйнує гумор.

### 3.5. Особливості перекладу культурних алюзій, реалій та термінології у серіалі The Big Bang Theory

Найбільшу перекладацьку складність у серіалі становлять культурно-специфічні елементи - алюзії до американської та глобальної поп-культури (комікси про супергероїв, франшизи «Star Trek» і «Star Wars», відеоігри, настільні ігри), а також реалії американського побуту. Їхній комізм спирається на спільні з оригінальним глядачем фонові знання, які в української аудиторії можуть бути відсутні або іншими за обсягом. Це класична проблема перекладу безеквівалентної лексики й інтертекстуальних відсилань.

Залежно від ступеня відомості алюзії та її функції в репліці перекладач обирає одну зі стратегій. Якщо референт відомий українському глядачеві (наприклад, «Зоряний шлях», Супермен, Халк), застосовується **транскрипція/калькування** з опорою на усталену традицію перекладу франшизи - стратегія форенізації, що зберігає «чужість» тексту й апелює до обізнаності аудиторії. Якщо ж референт вузькоспеціальний, перекладач вдається до **експлікації** (додавання пояснювального елемента), **генералізації** (заміни конкретної реалії родовим поняттям) або **заміни (субституції)** функціонально близьким, відомішим референтом - тобто до доместикації.

Особливим випадком є гра «Rock, Paper, Scissors, Lizard, Spock», де частина елементів інтернаціональна, а частина (Spock) спирається на знання франшизи. Тут перекладач зберігає структуру гри й транскрибує власну назву, покладаючись на форенізацію. Натомість суто американські реалії (бренди, телепрограми, особливості системи освіти), що не несуть самостійного комічного навантаження, нерідко **генералізуються** або **опускаються**, якщо їх збереження перевантажило б репліку й порушило синхронізацію.

Таблиця 3.4 - Відтворення культурних алюзій, реалій та термінології у «The Big Bang Theory»

| Оригінал                                                              | Український переклад                  | Тип елемента / стратегія                                               |
|-----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| “Live long and prosper.”<br>(вітання вулканців зі «Star Trek»)        | «Живи довго і процвітай.»             | Поп-культурна алюзія; калькування (усталений відповідник), форенізація |
| “Rock, Paper, Scissors, Lizard, Spock”                                | «Камінь, ножиці, папір, ящірка, Спок» | Інтертекстуальна гра; збереження структури + транскрипція назви        |
| “You’re in my spot.” (про «своє місце» Шелдона)                       | «Ти на моєму місці.»                  | Реалія-звичка персонажа; дослівний переклад, комізм у контексті        |
| згадка вузьковідомої телепрограми / бренду без комічного навантаження | родова заміна або опущення            | Безеквівалентна реалія; генералізація / опущення, доместикація         |

Аналіз показує, що при відтворенні культурно-специфічного гумору перекладач постійно балансує між форенізацією (збереженням алюзії заради автентичності та апеляції до фанатської обізнаності) і доместикацією (адаптацією заради зрозумілості). Вибір залежить від двох чинників: ступеня відомості референта українському глядачеві та того, чи несе алюзія самостійне комічне навантаження. Чим важливіша алюзія для жарту й чим вона відоміша, тим імовірніше її збереження; периферійні реалії натомість генералізуються або опускаються.

### 3.6. Порівняльний аналіз перекладацьких стратегій на основі мовних прикладів із двох серіалів

Зіставлення двох серіалів дає змогу простежити чітку залежність перекладацької стратегії від типу гумору. У «Friends», де домінують ситуативний гумор, сарказм та розмовна стихія, перекладач має справу переважно з універсальним, мовно слабо зв'язаним комічним. Тому тут переважають **динамічна еквівалентність** і **доместикація**: репліки відтворюються функціонально, з орієнтацією на природність українського розмовного мовлення, а втрати мінімальні. Головні труднощі мають локальний характер - це передача граматичної емпізи (компенсація) та збереження впізнаваності реплік-маркерів.

У «The Big Bang Theory», навпаки, гумор є мовно й культурно зв'язаним: він спирається на термінологію, реєстровий контраст і щільну мережу алюзій. Це змушує перекладача поєднувати протилежні стратегії - **форенізацію** при відтворенні відомих алюзій і термінів та **доместикацію** (генералізацію, заміну, опущення) при передачі периферійних реалій. Зростає і питома вага **компенсації** та **експлікації**, а ризик безповоротних втрат комічного значно вищий, ніж у «Friends».

Таблиця 3.5 - Зведене зіставлення перекладацьких стратегій

| Параметр зіставлення                  | Friends                                 | The Big Bang Theory                    |
|---------------------------------------|-----------------------------------------|----------------------------------------|
| Домінантний тип гумору                | Ситуативний, сарказм, розмовний         | Інтелектуальний, культурно-специфічний |
| Ступінь мовної/культурної зв'язаності | Низький - гумор універсальний           | Високий - гумор зв'язаний              |
| Провідна стратегія                    | Доместикація, динамічна еквівалентність | Поєднання форенізації та доместикації  |

| Параметр зіставлення          | Friends                                                   | The Big Bang Theory                                             |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| <i>Найчастіші прийоми</i>     | <i>Функціональний відповідник, модуляція, компенсація</i> | Калькування, транскрипція, експлікація, генералізація, опущення |
| <i>Ризик втрати комічного</i> | <i>Низький - переважно зберігається</i>                   | Високий - часткові та повні втрати                              |

Спільним для обох серіалів є те, що провідним критерієм для перекладача залишається **збереження прагматичної (комічної) функції**, а не формальна точність: усі застосовані прийоми підпорядковані відтворенню ефекту смішного для української аудиторії. Відмінність полягає в тому, наскільки складно цього досягти - і, відповідно, наскільки радикальних трансформацій вимагає текст.

## ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досягнуто поставленої мети - з'ясовано проблеми перекладу гумору з англійської мови українською, проаналізовано труднощі передачі комічного ефекту та визначено найефективніші стратегії його відтворення. Реалізація завдань дозволила дійти таких висновків.

1. Гумор потрактовано як багаторівневе явище, що поєднує лінгвістичний, культурний, соціальний і прагматичний виміри; його комічний ефект виникає внаслідок порушення очікувань адресата.

2. Англомовний гумор вирізняється непрямотою, мовною грою, іронією та сарказмом і тісною прив'язаністю до культурних кодів, тому його сприйняття залежить від контексту й фонових знань адресата.

3. Найбільші труднощі перекладу зосереджені на лексичному (полісемія, омонімія, сленг, ідіоми, каламбури) та культурному (реалії, алюзії, стереотипи) рівнях; мовна гра рідко має прямі відповідники в українській мові.

4. Систематизовано прийоми відтворення гумору - заміну, додавання, опущення, граматичну перебудову, компенсацію, описовий переклад, калькування, адаптацію, а також стратегії доместикації та форенізації, які застосовуються комплексно.

5. Переклад каламбурів потребує креативного переосмислення форми та компенсації, сленгу та ідіом - функціональних відповідників того ж регістру, а культурних реалій - вибору між збереженням з поясненням і функціональною заміною.

6. Аналіз серіалів «Friends» і «The Big Bang Theory» виявив залежність стратегії від типу гумору: у «Friends» (ситуативний, сарказм, розмовний)

переважають динамічна еквівалентність і доместикація з мінімальними втратами; у «The Big Bang Theory» (інтелектуальний, культурно-специфічний) перекладач поєднує форенізацію та доместикацію, а ризик втрати комічного значно вищий.

7. Найрезультативнішими виявилися компенсація, функціональна еквівалентність та адаптація; дослівний переклад виправданий лише за позамовного джерела комізму, а вимоги синхронізації в аудіовізуальному перекладі посилюють потребу у творчих рішеннях.

Отже, критерієм адекватності перекладу гумору є збереження не мовної форми, а прагматичної (комічної) функції тексту, а вибір стратегії детермінований типом гумору й мірою його мовно-культурної зв'язаності.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптація та локалізація жартів англomовних комедій для українського глядача. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія. С.152–154.
2. Баранова С. В., Веремієнко А. В. Адаптація тексту як засіб перекладу.
3. Габіддуліна А. Р., Жарикова М. В. Лінгвістична природа гумору.
4. Гаврилова І. Особливості перекладу фразеологізмів та ідіом. Мовознавство. Літературознавство. С. 124–129.
5. Головенко К. В., Шевченко М. В. Гумор в англomовному анімаційному кінотексті та його переклад українською мовою.
6. Гриб К. А. Адаптація гумору у міжкультурному перекладі: проблеми та стратегії : тези доповіді. Київський національний університет технологій та дизайну.
7. Гулієва Д. О. Семантичні особливості гри слів у неофіційній комунікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету С. 20–23.
8. Гумор як різновид комічного: критерії виокремлення, теорії реалізації і засоби вираження. С. 35–41.
9. Карачун Ю., Боян В. Англomовний гумор та особливості його перекладу українською мовою. С. 123–128.
10. Колісніченко А. І. Засоби створення мовної гри в англійському та українському гумористичному дискурсі розмовного та публіцистичного стилів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія.
11. Короткова Л. В. Іронія як форма парадоксального в англomовному художньому дискурсі.

12. Лазебна О. Каламбур як засіб реалізації гумору.
13. Особливості перекладу англомовних гумористичних текстів. Львівський національний університет імені Івана Франка С. 6–26.
14. Особливості перекладу каламбурів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. С. 309–311.
15. Особливості перекладу мовної гри у художньому тексті. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. С. 353–361.
16. Особливості перекладу україномовного культурно-специфічного тексту англійською мовою. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.
17. Проблеми перекладу гри слів чи каламбурів.
18. Роєнко Л. Теорії та засоби створення гумору в сучасному художньому англомовному тексті.
19. Савіна Ю. О. Особливості сприйняття англомовного гумору як проблема перекладознавства. С 161-163
20. Сачук О. М. Проблеми адекватності перекладу англомовного гумору українською мовою. Наукові записки Національного університету «Острозька академія».
21. Сленг, складнощі перекладу та інтерпретація іншомовного тексту.
22. Труднощі перекладу англомовного тексту. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. С. 76–79.
23. Шишкіна І. Перекладацькі трансформації при передачі гумору. С. 94–101.
24. Юницька К., Кушнір В., Негрескуло В. Переклад гумору: мовна гра в англомовних серіалах та її інтерпретація українською мовою.

25. Attardo S. *Linguistic Theories of Humor*. Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 1994. 426 p. (Humor Research ; 1).
26. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London ; New York : Routledge, 2018. 376 p.
27. Chiaro D. *The Language of Jokes: Analysing Verbal Play*. London ; New York : Routledge, 1992. 129 p.
28. Delabastita D. (ed.). *Wordplay and Translation : special issue of The Translator*. Manchester : St. Jerome Publishing, 1996. Vol. 2, No. 2.
29. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York : Prentice Hall, 1988. 292 p.
30. Nida E. A. *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden : E. J. Brill, 1964. 331 p.
31. Raskin V. *Semantic Mechanisms of Humor*. Dordrecht ; Boston ; Lancaster : D. Reidel, 1985. 284 p.
32. Top Tips for a Good Translator. Vistatec. URL:
33. Translation of Humorous Language in The Big Bang Theory Sitcom. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*).
34. Vandaele J. *Humor in Translation*. *Handbook of Translation Studies* / ed. by Y. Gambier, L. van Doorslaer. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2010. Vol. 1. P. 147–152.
35. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London ; New York : Routledge, 1995. 353 p.
36. Vinay J.-P., Darbelnet J. *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation* / transl. and ed. by J. C. Sager, M.-J. Hamel. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1995. 358p

37. Zabalbeascoa P. Translating Jokes for Dubbed Television Situation Comedies. *The Translator*. 1996. Vol. 2, No. 2. P. 235–257.